G A L E R I A

Arsenał

RADYKALNE RODZICIELSTWO

17.11.2023—21.01.2024

artystki / artyści / osoby artystyczne:
Pamela Bożek, DIS/ORDER, Monika Drożyńska, Elżbieta Jabłońska
Lesia Khomenko, Bartłomiej Kiełbowicz, Cecylia Malik,
MATERNAL FANTASIES, Bára Šimková, Jaśmina Wójcik

Kuratorka: Eliza Urwanowicz-Rojecka
Identyfikacja graficzna: Tomek Pawluczuk

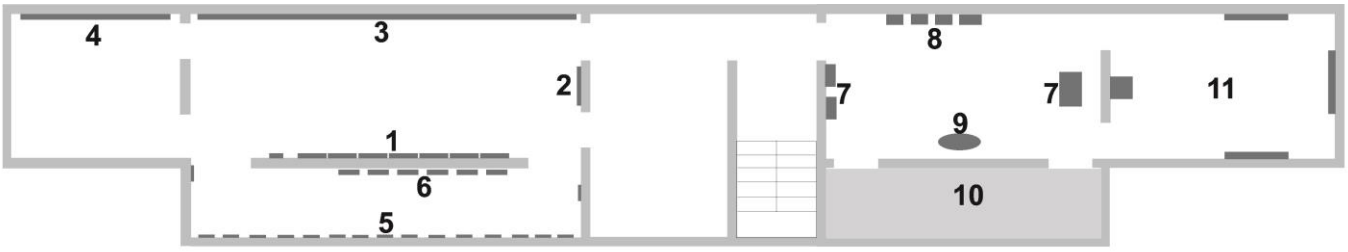
Wystawa podejmuje problem rodzicielstwa traktowanego jako proces mieszczący się w ekonomiach troski i hojności społecznej.

Żyjemy w przełomowych czasach. W szybko zmieniającej się rzeczywistości, za którą nie nadążają rozwiązania systemowe; w poszukiwaniu narracji „organizujących" czy „hakujących" przyszłość; w okresie toczącej się obok wojny, kryzysu klimatycznego, epidemicznego, geopolitycznego, humanitarnego i migracyjnego. Wobec częstej niewydolności i opresyjności instytucji to właśnie od zaangażowania, otwartości i kreatywności rodziców zależy teraźniejszy i przyszły dobrostan Dzieci. Codzienne, systematyczne rodzicielskie praktyki (indywidualne i wspólnotowe) – często eksperymentalne, pionierskie, zawsze empatyczne – mają szansę wypracować nowe wzory, rozwiązania, reprezentacje asystujące Dziecku w jego rozwoju, nie tylko emocjonalno-intelektualnym, społecznym, fizycznym, ale i etycznym. Centrum tych praktyk stanowi Dziecko traktowane w sposób podmiotowy: jako aktywnie myślący(a), czujący(a), działający(a) współobywatel(ka) świata. Jednak równie istotna jest w nich także dbałość o własny (rodziców) dobrostan.

Pokazywane prace analizują fenomen rodzicielstwa z perspektywy indywidualnej i społecznej, czasem mieszając te porządki i ukazując ich wzajemne przenikanie. Kulturowe wyobrażenia czy wzorce są przecież przepracowywane czy przekraczane przez nasze doświadczenia, uczucia, codzienność.

Rodzicielstwo będzie tu traktowane zarówno jako emocje i style myślenia, jak też praktyki codzienności zorientowane nie tylko na „tu i teraz", ale i na bliższą czy dalszą przyszłość.

Eliza Urwanowicz-Rojecka

7.

Pamela Bożek
***Nie wszystko złoto*, 2017, rzeźba, wymiary zmienne,**
fotografia, 40,8 × 28,5 cm
(fot. Iwona Demko)

Pamela Bożek, Ignacy Bożek
***Nie wszystko złoto II*, 2019,**
rzeźba, wymiary zmienne, fotografia, 40,8 × 28,5 cm (fot. Alicja Kozak)

Fotografie oraz rzeźby, które im towarzyszą, są dokumentacją procesu radzenia sobie z doświadczeniem niepełnosprawności w przestrzeni publicznej.

Odsłona złota to perspektywa osoby opiekującej się. Desperacka strategia estetyzacji polegająca na złoceniu pooperacyjnych opatrunków gipsowych okazała się skutecznie chronić przed masowymi wyrazami współczucia, zaskoczenia i ciekawości, które uniemożliwiały choćby chwilową ucieczkę od bólu i niewygody.

Odsłona niebieska to opowieść o włączaniu i wspólnocie. Decyzja o wykonaniu fotografii po kolejnej operacji została podjęta nie tylko wspólnie z dzieckiem, ale również ze świadomością jej konsekwencji, celowości. Nad wykonaniem rzeźby, a więc intencjonalną przemianą pamiątkowego opatrunku gipsowego należącego do Ignacego w dzieło sztuki, pracowaliśmy_łyśmy wspólnie.

I tak jak sztuczne złocenia – performowanie bogactwa kontrastujące z wyrażeniem „biedne dziecko" – dopełnione zostały na fotografii złotym kocem ratunkowym zwanym folią życia, tak niebieskie austriackie opatrunki ortopedyczne dopełnia lazurowoniebieska Frakta. Torba produkowana przez IKEA to obiekt-dom, towarzyszący nam niestrudzenie, egalitarny, jedyny produkt dostępny dla wszystkich mieszkanek i mieszkańców świata: „Ty tu urządzisz!". Fraktę wypełniają marzenia, przyjemność i trud. Ciężar ukryty w jej wnętrzu, z zewnątrz zawsze wyglądający tak samo, to opowieść o domu lub jego braku, o przeprowadzkach, wędrówce. Jej lazur to dominanta barwna dokumentacji obozów tworzonych przez osoby uciekające przed wojną, dzikich koczowisk i nieba.

Na wystawie „Radykalne rodzicielstwo" fotografie zostały zasłonięte po raz pierwszy. Decyzję o ich specjalnej ochronie Ignacy podjął na dzień przed (jej) otwarciem.

Pamela Bożek – artystka i aktywistka, zajmuje się działaniami opiekuńczymi i wspólnotowymi, a także edukacją i współdziałaniem na rzecz solidarności, dostępności i równości. Rozprawę doktorską „Z ziemi polskiej do Polski", poświęconą postartystycznym strategiom w duchu sztuki troski i budowaniu relacji z osobami z doświadczeniem migracyjnym i uchodźczym, napisała pod opieką prof. Iwony Demko i prof. Krzysztofa Wodiczki. Mama Ignacego, który pisze o sobie tak:

Nazywam się **Ignacy Kosma Bożek**, ale wolę, żeby zwracano się do mnie Ignacy. Moja mama to Pamela Bożek, urodziła mnie w Krakowie w 2014 roku. Mieszkam we wsi Rogale i w Warszawie, gdzie chodzę do szkoły i na treningi piłkarskie w moim ulubionym klubie, który nazywa się Alternatywny Klub Sportowy ZŁY.

9.
DIS/ORDER
***Przejrzyste istnienie istoty radykalnej na drodze do pełni*, 2023**
obiekt, gazetka z rodzinnymi wywiadami i zdjęciami

Chciałabym, aby ta praca przyjęła postać szczerej, autentycznej, obnażającej mnie narracji, zawierającej dowody świadczące o moim stylu życia, moich odczuciach i sposobie myślenia, a także o moim światopoglądzie i przekonaniach politycznych.

Jako praktykująca matka i radykalna feministka wywodzę swój punkt widzenia z konfliktu ról, charakteryzującego macierzyństwo i rodzicielstwo w rozumieniu ogólnym. Konflikt ten istnieje, nawet jeżeli nie jest dostrzegany. Mimo iż w wypadku matek jest znacznie bardziej widoczny, w znacznym stopniu dotyczy również ojców.

Dla mnie ów rozziew jest dowodem traumy. Ten ślad rozdwojenia jaźni, tkanki naruszonej w procesie rozmnażania się u ludzi, stanowi ognisko traumy, powielając ją na wszystkich poziomach, od pokoleniowego i międzypokoleniowego począwszy, na głęboko intymnym skończywszy. Doświadczenie rodzicielskie – zwykłe, powszechne, konwencjonalne – jest nieodmiennie rewolucyjne na poziomie osobistym. Może nas dopełnić lub zniszczyć. Praktyki rozrodcze w sposób wysoce szczególny decydują o poczuciu umiejscowienia naszego potencjału emancypacyjnego – jako członków wspólnoty ludzkiej i jednostek, jako dzieci i rodziców.

Przezroczysty płaszcz powstał na podstawie wynalazku mojego syna – „Kimona z tysiącem kieszeni”. Jakiv wymyślił je kilka lat temu w prezencie dla jednego z naszych najbliższych przyjaciół, współzałożyciela marki modowej DIS/ORDER. Płaszcz jest wyposażony w znak rozpoznawczy marki DIS/ORDER: wielką praktyczną kieszeń, zwaną w naszej rodzinie „torbą mamy”, mieszczącą dosłownie wszystko: od butelki prosecco po małe dziecko!

Płaszcz został wypełniony najróżniejszymi przedmiotami, które znalazłam w kilkunastu torebkach i kieszeniach.

DIS/ORDER – ukraiński kolektyw z Kijowa. Lubov Malikova i Max Poberezhsky wspólnie prowadzą grupę artystyczną i eksperymentalną pracownię projektową; są również współwłaścicielami i współmenedżerami niezależnej marki modowej. Z kolektywem okresowo współpracują inni artyści.

Luba wraz z dwojgiem dzieci opuściła Ukrainę po inwazji rosyjskiej; po roku uchodźstwa podjęła decyzję o powrocie do domu.

DIS/ORDER tworzy projekty multidyscyplinarne jak również sztukę sytuacyjną, instalacje, grafiki i odzież, obejmujące tematy mutacji, religii, przemian społecznych i technologii. Kolektyw przyczynił się do rozwoju inicjatywy DENEDE, platformy IZOLYATSIYA i projektu SVITLOGRAD w Donbasie. Uczestniczył w wystawach w VCRC (Centrum Badań nad Kulturą Wizualną) i Arsenale Sztuki (obie instytucje w Kijowie). Finaliści międzynarodowego konkursu dla młodych artystów UK/Raine, organizowanego przez londyńską Galerię Saatchi (edycja 2015). Finaliści i zwycięzcy konkursu *MUKHI* dla młodych artystów ukraińskich w latach 2010 i 2011. Zdobywcy wyróżnień dla utalentowanych projektantów podczas dwóch największych międzynarodowych imprez targowych branży modowej: Bijorhca i Tendence.

Luba i Max rozszerzyli działalność kolektywu DIS/ORDER o dodatkową sekcję: Queer Chapel (kaplicę queerową).

Od siedmiu lat DIS/ORDER działa jako tajemnicza niezależna marka modowa; jej projekty zawierają ukryty przekaz polityczny, którego celem jest przełamanie kapitalistycznych standardów branży i wypracowanie interesujących wyników badań, by nadać segmentowi modowemu

korzystny kierunek rozwoju. Autorzy innowacyjnych designersko, pionierskich na ukraińskim rynku maseczek covidowych. Kolektyw wyprodukował tysiące oryginalnych „uśmiechniętych" masek dla ∄, ogromnie popularnych wśród raverów ukraińskich i na całym świecie.

4.

Tymon Słapak (tekst/lektor), Monika Drożyńska (haft), Jan Moszumański (animacja)
***OKruszynka*, animacja, 1'24", 2021**

2.

Tymon Słapak (tekst), Monika Drożyńska (haft)
***OKruszynka*, haft, 100 × 110 cm, 2021**

Pracy towarzyszy tekst Grzegorza Stępniaka, *OKruszynka 2021, czyli dorastając na opak*
Praca oraz tekst powstały w ramach Roku Lema w Krakowie, 2021
Projekt współfinansowany ze środków miasta Krakowa
Organizator: Biuro Wystaw / Fundacja Polskiej Sztuki Nowoczesnej

Tymek (wówczas jedenastoletni) napisał opowiadanie o OKruszynce jako zadanie domowe z polskiego. Poprosił o sprawdzenie błędów ortograficznych, a ja spytałam, czy mogę ten tekst wyhaftować jako pamiątkę rodzinną. Czas był trudny, pandemiczny, a OKruszynka rozgrzewała serce. Wpadliśmy na pomysł, żeby haftowane opowiadanie pokazywać w mieście na słupach ogłoszeniowych. W celu ułatwienia dostępu powstała animacja, którą można było skanować i oglądać czy słuchać. Udało mi się namówić syna – zapłata za pracę – żeby przeczytał *OKruszynkę* do animacji. Zrobił to, oświadczając, że rzuca sztukę. (zrobiliśmy razem kilka prac i wspólnie braliśmy udział w wystawach w warszawskiej Zachęcie, Galerii Labirynt w Lublinie oraz BWA w Olsztynie). Obecnie Tymek zajmuje się sportem.

Monika Drożyńska (1979) – doktora sztuki, artystka sztuk wizualnych, hafciara, aktywistka. Prekursorka technik hafciarskich w sztuce współczesnej i tkaniny w przestrzeni publicznej. Współpracowała z muzeum POLIN, Zachętą – Narodową Galerią Sztuki, Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie, Mumok w Wiedniu, Ludwig Múzeum w Budapeszcie, Bozar w Brukseli. Jej prace są w kolekcjach: Bunkra Sztuki w Krakowie, Muzeum Narodowego w Krakowie, Muzeum Sztuki Współczesnej w Krakowie MOCAK, Muzeum Narodowego w Kijowie, Lentos w Linzu.

Tymon Słapak (2010) – uczeń siódmej klasy szkoły podstawowej. **Sportowiec**. Syn Moniki Drożyńskiej.

3.

Elżbieta Jabłońska we współpracy z Antonim Majewskim i Stanisławem Kotwickim
rysunek, kolaż, tusz na ścianie, 2023
(na podstawie rysunków z rodzinnego archiwum artystki, 1997–2023)

Pracy towarzyszy tekst Anki Wandzel-Gubańskiej, *Czy twój umysł jest pełen dobroci?*

Zbieram drobiazgi, fragmenty rzeczywistości, rysunki, listy i karteczki, które przez lata otrzymywałam od swoich synów. Zapożyczam, zmieniam, uaktualniam i publikuję. Tym razem z ogromnego archiwum wybieram około 500 rysunków, które przekładamy wspólnie z synami na jeden wielkoformatowy, spójny rysunek naścienny. Na chwilę, na czas trwania wystawy, udostępniamy zapisy z naszych notesów, szkicowników i wewnętrznej rodzinnej korespondencji.

Dzieci to potęga!

Elżbieta Jabłońska – artystka wizualna podejmująca ironiczną grę z przypisywanymi jednostce rolami społecznymi, mechanizmami funkcjonowania instytucji sztuki, poddająca refleksji zaangażowanie społeczne w obszarze sztuki. Ma w swoim dorobku długofalowe działania oparte na współpracy z instytucjami kultury i publicznością, projekty aktywizujące różne środowiska oraz realizacje kuratorskie.

Jej twórczość wpisywana jest często w obręb sztuki feministycznej czy postfeministycznej. Tworzy głównie instalacje, fotografie, performansy oraz działania czasowo-przestrzenne. Traktuje dzieło sztuki jako obiekt relacyjny, którego sens i znaczenie może podlegać zmianom i negocjacji. Aktualnie koncentruje się na gestach artystycznych, które zachęcają do działania, do budowania chwilowej wspólnoty, tworzenia pola wzajemnej komunikacji i porozumienia – rezygnując tym samym z produkcji materii, a czasem również z własnego autorstwa.

Matka Antoniego i Staszka.

6.

Lesia Khomenko
***Po końcu*, 2015**
cykl akwarel w ramach pudełkowych za mlecznym szkłem, 43 × 53 × 6 cm
Dzięki uprzejmości artystki i Voloshyn Gallery

Zestaw akwarel za szkłem satynowym, czyniącym obraz niewyraźnym i rozmytym. To wizja spokojnego życia, jakie wiodłam w Kijowie w chwili wybuchu wojny na wschodzie Ukrainy i na Krymie. Akwarele ukazują moją córkę w czasie snu i zabawy; mojego męża w czasie rutynowych prac domowych; nic szczególnego się tu nie dzieje. Fraza „po końcu" sugeruje zakończenie wojny, ale przywodzi też na myśl utratę cichego, niewidzialnego raju i konieczność porzucenia dotychczasowego życia. Te akwarele stały się dla mnie zapisem dawnych czasów.

Gest rozmycia obrazu przez umieszczenie akwarel za mlecznym szkłem jest reakcją na niemożność podzielenia się subiektywnym doświadczeniem (na przykład codziennego życia w czasie działań wojennych). W porównaniu z dramatycznymi przedstawieniami śmierci i zniszczenia codzienna monotonia wydaje się motywem mało popularnym. W relacjach z terenów dotkniętych konfliktem zbrojnym media dążą do tworzenia klisz wizualnych i semantycznych. Jednocześnie w tak trudnych czasach, codzienność – banalna i nieciekawa – staje się czymś najcenniejszym. Kultura nie dysponuje szczególnie szerokim wachlarzem narzędzi umożliwiających odtwarzanie zwykłego życia. W filmie i literaturze „spokojne życie" zaczyna się wraz z końcem opowiadanej historii – codzienność zostaje tym samym wypchnięta poza kadr narracji. W pracy *Po końcu* wykorzystuję ramy i szkło, komentując własną „cichą codzienność", czyniąc z ramy – zbędnego elementu dekoracyjnego – mechanizm znaczeniotwórczy.

Lesia Khomenko (ur. 1980 w Kijowie) – artystka wielodyscyplinarna, na nowo interpretująca rolę malarstwa, dekonstruująca obrazy narracyjne i przekształcająca malarstwo do postaci obiektów, instalacji, performansów lub materiałów filmowych. Interesuje się ujawnianiem narzędzi manipulacji wizualnej w kontekście tworzenia historii i mitów. Absolwentka Narodowej Akademii Sztuk Pięknych i Architektury w Kijowie (studia ukończyła w 2004 r.). Członkini Grupy R.E.P. od 2004 r. Współzałożycielka (2008) związku kuratorskiego HUDRADA – opartej na współpracy interdyscyplinarnej wspólnoty samokształceniowej. Inicjatorka i dyrektorka programowa programu nauczania sztuki współczesnej na Kijowskiej Akademii Sztuki Mediów. Jej prace były pokazywane na wielu wystawach, m.in. w Miejskim Centrum Sztuki we Lwowie, 2021 (wystawa indywidualna); *PinchukArtCentre* w Kijowie, 2018 (wystawa indywidualna); Narodowym Muzeum Sztuki Współczesnej w Bukareszcie, 2016.; Muzeum Sztuki Współczesnej Kiasma w Helsinkach, 2015; Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski w Warszawie, 2014;

w ramach Nagrody Artystycznej Pokoleń Przyszłości *The Future Generation Art Prize @ Venice* 2013; podczas Biennale Kijowskiego 2012 (praca główna); w Narodowym Muzeum Sztuki Ukrainy, 2012; kompleksie Arsenału Mysteckiego w Kijowie, 2011 (wystawa indywidualna); Kalmar Konsmuseum w Szwecji, 2011; we Fridman Gallery w Nowym Jorku, 2022; w MUMOK w Wiedniu, 2009; Zachęcie – Narodowej Galerii Sztuki w Warszawie, 2008; *De Appel* w Amsterdamie, 2008; Ukraińskim Pawilonie na Biennale w Wenecji, 2007 (współpraca z Markiem Titchnerem); oraz Kunsthalle Wien, 2006. Finalistka nagrody Pinchuk Art Prize w latach 2009, 2011 i 2013; finalistka Nagrody im. Kazimierza Malewicza w Kijowie w 2016 r. Mieszka z córką w Nowym Jorku.

5.

Bartłomiej Kiełbowicz
***Dziecko*, 2019, tusz na papierze, 29,5 × 21 cm**
***Rejestr ciąż*, 2023, rysunek na papierze, akwarela, 29,5 × 21 cm**
***Dziecko malarza*, 2023, rysunek na papierze, akwarela, 29,5 × 21 cm**
***Uber Kids*, 2023, mural, wymiary zmienne**
***O ojcostwie*, 2023, rysunek na papierze, akwarela, 29,5 × 42 cm**
***Nie śpimy*, 2023, mural, wymiary zmienne**
***Zmiana pieluchy (after Leonardo)*, 2023, mural, wymiary zmienne**
***Usypiam*, 2023, rysunek na papierze, akwarela, 29,5 × 21 cm**
***Oczy rodzica*, 2023, mural, wymiary zmienne**
***Hugo*, 2023, gwasz na papierze, 29,5 × 42 cm**
***Ojciec i syn*, 2023, rysunek na papierze, akwarela, 42 × 29,5 cm**
***Rodzic pracujący*, 2023, akwarela na papierze, 42 × 29,5 cm**
***Kryzys klimatyczny*, 2023, mural, wymiary zmienne**
***Zmiana pieluchy, zmiana władzy*, 2023, mural, wymiary zmienne**
***Jutro*, 2023, akwarela na papierze, 42 × 29,5 cm**
***Statystyka*, 2023, mural, wymiary zmienne**
***Pokój z widokiem na wojnę*, 2023, akwarela na papierze, 42 × 29,5 cm**
***Dzieci na granicy*, 2023, mural, wymiary zmienne**

Żyjemy w kraju, który nie szanuje kobiet i nie dba o nie, w którym nie czujemy się bezpiecznie. To była pierwsza myśl po tym, jak dowiedzieliśmy się, że Liwia jest w ciąży.

Co z rejestrem ciąż, aborcją, co z opieką zdrowotną, czy można ufać lekarzom, którzy postępują „zgodnie z klauzulą sumienia”?

Termin narodzin synka wypadał w rocznicę wojny w Ukrainie. Robiąc akcję pod Ambasadą Rosji, zerkałem co chwila na telefon, czy przypadkiem nie zaczął się poród. Tuż przed porodem wyszła nowa, ulepszona wersja czata GPT i zaczęła się dyskusja, czy grozi nam zagłada ze strony sztucznej inteligencji.

Na jednym z pierwszych spacerów z synkiem natknęliśmy się na marsz w obronie imienia Jana Pawła II – upiorny korowód ze Zbigniewem Ziobrą na czele. Hugo pierwszy raz przewrócił się z pleców na brzuszek w okolicach marszu 4 czerwca, na który szliśmy wraz z Liwią (mamą), rozdając transparenty. Pierwszy uśmiech – protest „Ani jednej więcej”. Pierwszy ząb – afera wizowa. Pierwszy krok – tuż przed wyborami. Gdy Hugo nauczył robić się „pa, pa”, w tle w radiu leciała relacja o zabitych w Gazie.

W swojej pracy komentuję bieżące wydarzenia i one przenikają do życia rodzinnego. Teraz moje rysunki są szybsze i bardziej skrótowe, bo mam mało czasu na pracę. Czasem, gdy synek uśnie w parku, rysuję na iPhonie: im prościej, tym lepiej, tym mocniejszy przekaz.

Oboje z Liwią zajmujemy się sztuką i na równi opiekujemy się dzieckiem.

Rysunki prezentowane na wystawie to cykl bardzo osobistych prac dotyczących mojej relacji z synkiem, obserwacji, jak się rozwija – ale także obaw o to, w jakim świecie przyjdzie mu żyć w dobie zmian klimatycznych, niepewnej sytuacji geopolitycznej, rozwoju technologii. Pierwsze rysunki powstały jeszcze przed narodzinami, mówią o lęku związanym z rejestrem ciąż, o oczekiwaniu; są próbą wyobrażenia sobie, jak będzie wyglądał Hugo. Prace narysowane tuż po porodzie komentują to, jak zmieniło się nasze życie: nieprzespane noce, ogrom zadań, próbę godzenia pracy zawodowej i zaangażowania w protesty społeczne z opieką nad synkiem. Jako rodzica szczególnie porusza mnie sytuacja dzieci wynikająca z różnych konfliktów na świecie: wojny w Ukrainie, starć w Gazie, kryzysu humanitarnego na granicy polsko-białoruskiej. O tym są moje najnowsze prace.

Bartłomiej Kiełbowicz – artysta wizualny. Absolwent malarstwa w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Tworzy obrazy, rysunki, wideo, murale i instalacje. Jest obserwatorem codzienności, którą regularnie komentuje w swoich dziennikach rysunkowych oraz działaniach artywistycznych. Jego najnowsze prace dotyczą obrony demokracji w Polsce (akcja „Transparenty wolności"), kryzysu Kościoła katolickiego („Zamalowany papież"), wojny w Ukrainie (akcje „Zrób to sam #Leroy" i „Depcz Putina"), kryzysu uchodźczego na granicy polsko-białoruskiej (akcja „Dłonie pod domem Jarosława Kaczyńskiego") oraz obrony galerii Zachęta w Warszawie (akcja „Zajęta"). Współpracuje z choreografką Liwią Bargieł. Rysuje dla tygodnika „Polityka".

Ważniejsze wystawy indywidualne: „Zamalowany papież" (Galeria Marszałkowska 18, Warszawa, 2023), „Sublimacja" (Galeria Biała, Lublin, 2020), „Od pewnego czasu mieszkam w czyimś śnie" (Galeria Contrast, Warszawa, 2018) oraz „Dziennik budowy" (Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski, Warszawa, 2014).

Ważniejsze wystawy zbiorowe: „Utrwalanie" (Centrum Rzeźby Polskiej, Orońsko, 2023), „Sezon w piekle" (Galeria Bielska BWA, Bielsko-Biała, 2022), „Nigdy nie będziesz szła sama" (Galeria Labirynt, Lublin, 2021), „Rewizjonizm magiczny" (Galeria Propaganda, Warszawa, 2020), „We are people" (Galeria Labirynt, Lublin, 2020), „Borderline" (Triennale Rysunku, Muzeum Współczesne, Wrocław 2019), „Summer" (Roberto Polo Gallery, Bruksela, 2015).

8.

Cecylia Malik

***Matka Polka na wyrębie*, ul. Sodowa, Kraków, 2017, lightbox, 28 × 20 cm, fot. P. Dziurdzia**

***Matka Polka na wyrębie*, ul. Kobierzyńska, Kraków, 2017, lightbox, 28 × 20 cm, fot. P. Dziurdzia**

***Matka Polka na wyrębie*, ul. Okulickiego, Kraków, 2017, lightbox, 28 × 20 cm, fot. P. Dziurdzia**

***Matki Polki na wyrębie*, Park Lotników, Kraków, lightbox, 47 × 33 cm, 2017, fot. T. Wiech**

Matki Polki na Wyrębie to nieformalny ruch obywatelski, który powstał jako reakcja na masowe wycinki drzew w Polsce na skutek liberalizacji prawa, tak zwanego lex Szyszko. Akcję rozpoczęła Cecylia Malik swoim protestem, podczas którego przez miesiąc karmiła piersią półrocznego

synka Ignacego na świeżych wyrębach w Krakowie. Fotografie z performansów umieszczała na facebooku, chcąc w ten sposób pokazać skalę masakry drzew. Do akcji przyłączyły się inne mamy, a jej współorganizatorką - została Anna Grajewska. Pierwszy grupowy performans miał miejsce 3 marca 2017 w Krakowie. Przedstawiająca go fotografia obiegła Internet oraz polskie i europejskie media, stając się ilustracją „lex Szyszko" i uruchomiając podobne protesty w innych miastach. Mamy z małymi dziećmi wyszły na wyręby w całej Polsce, by udokumentować skalę zniszczenia i domagać się natychmiastowej zmiany znowelizowanej ustawy oraz dymisji ministra środowiska Jana Szyszki. Apel i zdjęcie z performansu-protestu Matki Polki na Wyrębie podarowały prezydentowi Andrzejowi Dudzie i premier Beacie Szydło. Trzecią fotografię i raport o zniszczeniu polskiej przyrody, przygotowany przez czołowe polskie organizacje ekologiczne, reprezentacja Matek Polek na Wyrębie wręczyła papieżowi Franciszkowi, odwołując się do jego encykliki *Laudato si*. Wyjazd do Rzymu był zwieńczeniem trwającej miesiąc akcji crowdfundingowej. Protestacyjna pielgrzymka miała na celu prośbę o interwencję papieża, gdyż minister środowiska i jego antyekologiczna polityka były wspierane przez polski Kościół katolicki i katolickie media. Akcję karmienia dzieci jako performans kontynuowały aktywistki klimatyczne w ramach performansów *Feeding Hope* w Belgii z inicjatywy artystki Marii Lucii Cruz Correi.

Koncepcja artystyczna akcji: Cecylia Malik

Dokumentacja fotograficzna performansów Cecylii Malik: Piotr Dziurdzia
Dokumentacja fotograficzna performansu grupowego w Krakowie 3.03.2017: Tomasz Wiech
Dokumentacja fotograficzna akcji w Rzymie: Tomasz Wiech
Współorganizacja, redakcja raportu o stanie polskiej przyrody zawiezionego papieżowi Franciszkowi: Anna Grajewska
Logo akcji: Wojtek Kwiecień-Janikowski

Mamy i dzieci, które zaangażowały się w akcję wyjazdu do papieża Franciszka:
Anna Grajewska i Róża Wiech-Grajewska, Agata Bargiel i Kosma Dzierżak,
Agnieszka Miłogrodzka i Lew Czupryński, Daria Gosek-Popiołek i Róża Popiołek

Cecylia Malik – malarka, artystka wizualna i aktywistka ekologiczna. Łączy sztukę i aktywizm, dbając o sens i skuteczność swoich działań. Wspólnie z ekspertami z różnych dziedzin organizuje protesty kreowane jako happeningi i dzieła sztuki w przestrzeni publicznej, zamieniając trudny język specjalistów zajmujących się ochroną środowiska na język sztuki.
Założycielka i liderka kolektywu Siostry Rzeki, w którym jest rzeką Białką. Autorka strony wizualnej happeningów Sióstr Rzek, a także filmu dokumentalnego o kolektywie. Pierwszy protest w obronie rzeki, „Warkocze Białki", wymyśliła i zorganizowała wspólnie z galerią Bunkier Sztuki w 2013 r. Rzeki stały się jej miłością i pasją. Należy do Koalicji Ratujmy Rzeki od początku jej istnienia.

Autorka wielu projektów artystycznych, do ważniejszych należą: „365 drzew" „6 rzek". Współtwórczyni akcji „Modraszek Kolektyw" w obronie krakowskiego Zakrzówka przed zabudową oraz cyklicznej imprezy na Wiśle Wodna Masa Krytyczna. Współzałożycielka stowarzyszenia CSW Wiewiórka. W 2017 r. zainicjowała akcję „Matki Polki na wyrębie" przeciwko „lex Szyszko".

Laureatka wielu nagród, m.in. Człowieka Polskiej Ekologii za rok 2017 i Nagrody Katarzyny Kobro w 2019.

Mama Antka, Urszulki i Ignasia.

11.

MATERNAL FANSTASIES

***Pierwsza wieczerza*, 2023, fotografia, 100 × 150 cm**

***Droga Mleczna*, 2023, fotografia, 100 × 150 cm**

***Matka Boska Trawiasta i zielone Dominiki,* 2023, fotografia, 100 × 150 cm**

Fotografiom towarzyszą teksty autorstwa członkiń MATERNAL FANTASIES

Trzy prezentowane fotografie stanowią część większej pracy realizowanej przez MATERNAL FANTASIES od 2018 roku w ramach organizowanych samodzielnie rezydencji artystycznych zwanych „Landpartie" (od staroświeckiego niemieckiego słowa oznaczającego wycieczkę na wieś). Zdjęcia zrobiono wiosną 2023 roku w czasie „Landpartie #3" w Haus des Wandels – miejscu służącym projektom kulturalnym w Steinhöfel (Brandenburgia) w Niemczech. Kolektyw przestrzega wypracowanego przez siebie zestawu zasad realizacji, współautorstwa i współreżyserii scen filmowych jako *tableaux vivants* wykonywanych jednocześnie z fotografią. Przypominająca zabawę formuła pracy, w którą włączone są dzieci członkiń kolektywu, opiera się na zasadzie rotacyjnego przejmowania wszystkich ról związanych z produkcją artystyczną, łącznie z obowiązkami opiekuńczymi: roli kucharki, reżyserki, performerki, opiekunki do dzieci, scenarzystki, sprzątaczki i kamerzystki. W tym spontanicznym, a zarazem pragmatycznym procesie uwzględniane są zróżnicowane umiejętności i możliwości uczestniczek typowe dla kolejnych etapów życia i macierzyństw(-a) – co znakomicie uwidacznia wielowątkowe i wielorakie doświadczenia z nim związane. Stworzone w opisanym procesie polifoniczne prace raczej podkreślają niż kryją niedoskonałości, niedociągnięcia, a także złożoność osobistych zmagań i motywacji, sprzecznych opinii i interpretacji. W tym kontekście dwie zwierzęce maski (ośmiornicy i kruka) autoironicznie rzucają wyzwanie jednowymiarowym i stereotypowym poglądom na temat matek jako „świętych" lub „strasznych" – np. wyrażonym w niemieckim słowie „Rabenmutter" (dosł. matka-kruk), używanym na określenie matek zaniedbujących dzieci ze względu na pracę zawodową (odpowiednikiem polskim może być „wyrodna matka").

Na wielkoformatowej fotografii ***Pierwsza wieczerza*** (2023) członkinie MATERNAL FANTASIES odwzorowują słynne i wielokrotnie już odtwarzane malowidło ścienne *Ostatnia wieczerza* Leonarda da Vinci (1494–1498), ukazując je ze swojej feministycznej, kolektywnej i niereligijnej perspektywy. Za pośrednictwem masek i odgrywanych ról wyrażają odrzucenie wyidealizowanej i wyłącznej roli matki, uosabianej w patriarchalnej mitologii chrześcijańskiej przez Madonnę z Dzieciątkiem (jak również koncepcję niepokalanego poczęcia).

Droga Mleczna (2023) nawiązuje do obrazu *Powstanie Drogi Mlecznej* Jacopa Tintoretta (ok. 1575–1580), przedstawiającego scenę, gdy bogini grecka Hera odpycha od siebie małego Herkulesa [którego Zeus przystawił jej do piersi podstępem, gdy spała, aby obdarzyć syna nieśmiertelnością – przyp. red.]. Cytując Mikalę Hyldig Dal, członkinię MATERNAL FANTASIES: „W mojej rekonstrukcji skupiam się na tym, jak w chwili napięcia i odrzucenia powstaje Droga Mleczna, zrodzona z nadmiaru mleka nadal tryskającego z piersi bogini; na odstawieniu od piersi jako akcie stworzenia naszej galaktyki".

Praca ***Matka Boska Trawiasta i zielone Dominiki*** (2023) łączy rekonstrukcję współczesnej pracy członkini MATERNAL FANTASIES Maicyry Leão z odwołaniem do historii sztuki: *Madonny Różańcowej* Caravaggia (1607). Tym samym fotografia aktualizuje wizerunek zarówno artystki-jednostki, jak i artystki-matki, jednocześnie rewidując ikoniczny portret Madonny. Prawdziwa moc przypisana zostaje połączonemu organizmowi zbiorowemu.

MATERNAL FANSTASIES
Love and Labor. Intimacy and Isolation. Care and Survival /
Miłość i praca. Intymność i odosobnienie. Troska i przetrwanie, 2020
performans matek z dziećmi w czasie lockdownu
wideodokumentacja performansu online, HD, 22'50", dźwięk

Na wystawie dostępna jest transkrypcja w języku polskim i angielskim

Kto się kim opiekuje i jakie są tego konsekwencje? Feministyczny kolektyw artystyczny MATERNAL FANTASIES zaprasza widzów do swoich domów, w których proces twórczy przeplata się z obowiązkami domowymi i opieką nad dziećmi. Przedmioty codziennego użytku stają się zabawkami, scenerią stają się kuchnie. Praca opiekuńcza i rodzicielstwo są historycznie naznaczone nierównościami wynikającymi z płci – a warunki wymuszonego dystansu społecznego zaostrzyły tę niesprawiedliwość. W tym kontekście celem performansu staje się rozumienie „macierzyństwa" nie jako stałej kategorii czy tożsamości fizycznej, ale jako poświęconego czasu, uwagi, pielęgnacji, ochrony i nieustannych zakłóceń stanu umysłu.

MATERNAL FANTASIES [FANTAZJE MACIERZYŃSKIE] – działający w Berlinie interdyscyplinarny kolektyw, który tworzą pochodzące z różnych krajów artystki i producentki kultury: **Aino El Solh, Hanne Klaas, Isabell Spengler, Lena Chen, Magdalena Kallenberger, Maicyra Leão** i **Mikala Hyldig Dal**. Grupa kształtuje dyskurs na temat macierzyństwa poprzez wspólne działania artystyczne, zwiększając widoczność w sztuce współczesnych feministycznych poglądów na macierzyństwo(-a). Praktyka artystyczna kolektywu – począwszy od pisania autobiograficznych odpowiedzi na klasyczne teksty feministyczne po tworzenie performansów z wykorzystaniem gier i zabaw dziecięcych –kładzie nacisk na doświadczenia inkluzywne ukierunkowane na społeczność jako alternatywę dla tradycyjnych sposobów tworzenia sztuki. Łącząc teorię z praktyką, strategia MATERNAL FANTASIES przekształca badania nad macierzyństwem(-ami), pracą opiekuńczą i ich reprezentacją w sztuce w program immersyjnych formatów krytyki.

MATERNAL FANTASIES otrzymały przyznawaną przez Fundację im. Arthura Boskampa nagrodę Artist Advancement Award (za rozwój artystyczny) 2019/20. Są również autorkami książki *Re-Assembling Motherhood(s) – On Radical Care and Collective Art as Feminist Practices* [Odbudowa macierzyństw(-a) – o radykalnej opiece i sztuce kolektywnej jako praktykach feministycznych] wydanej w 2020 r. przez Onomatopee, Eindhoven.

10.

Barbora Šimková
Krasnalek *i Artystka*, 2022, audio, 18'

Na wystawie dostępna jest transkrypcja w języku polskim, ukraińskim i angielskim

Bajka Báry Šimkovej opowiada historię artystki – matki samotnie wychowującej dziecko. Opowieść stanowi swoistą kontynuację wieloletnich rozważań Šimkovej na temat osób samotnie wychowujących dzieci, rodziców walczących o przetrwanie w codziennych warunkach potężnie niedofinansowanego świata sztuki, i – szerzej rzecz ujmując – społeczeństwa konsekwentnie pomijającego znaczenie pracy opiekuńczej. Czy osoba samotnie wychowująca dziecko ma prawo poświęcić się zawodowo sztuce, a jednocześnie oczekiwać godnych warunków życia? Czy powinna się poddać, zrezygnować z realizowania się w sztuce i pogodzić się z tym, co może jej zaoferować społeczeństwo: zamiast pełni życia – formę przetrwania w wiecznej niepewności; zmianę zainteresowań w oparciu o prognozy gospodarcze; całkowitą rezygnację z pielęgnowanych uprzednio ambicji na rzecz płacenia czynszu, zabezpieczania posiłków i utrzymywania porządku, a dziecka – w zdrowiu i czystości? Określenie *„samotna matka"* w najgorszym razie

wywołuje pogardę, w najlepszym – współczucie. A gdyby tak uznać, że marzeniem samotnej matki nie jest znalezienie dla dziecka nowego tatusia? Czyż każda matka – niezależnie od tego, czy jest aktualnie w stałym związku – nie ma prawa do wolności? Bajka porusza kwestie sztuki, wychowania, relacji i porażek. Artystka rozprawia się z rolą państwa i jego instytucji: sądów, przedszkoli i zakładów opieki społecznej, uzależniających udzielanie wszelkich form pomocy od wykonywania dodatkowych czynności: załatwiania spraw urzędowych, wystawania w kolejkach, wypełniania formularzy. Tu pojawia się kolejne pytanie: czy te instytucje są w ogóle wiarygodne? Czy nasza bohaterka może liczyć na pomoc w postaci nadprzyrodzonego objawienia? Czy największym przejawem doświadczanej magii staną się akceptacja rzeczywistości i nowoodkryta determinacja?

Wersja polska:
narrator: Patryk Ołdziejewski
tłumaczenie z angielskiego: Aleksandra Sobczak
redakcja: Ewa Borowska
realizacja nagrania: EsDwa

Wersja angielska:
narratorka: Rebecca Riisness
dźwięk: Monika Rygálová
tłumaczenie z czeskiego: Lívia Tomečková
nagrano w studiu Mr. Wombat

Praca powstała w ramach organizowanego w Pradze Biennale *Matter of Art* (*Materia Sztuki*) 2022

Barbora Šimková (ur. 1989) – artystka urodzona w Pradze. Obecnie studentka studiów doktoranckich w dziedzinie sztuk pięknych Akademii Sztuk Pięknych w Pradze – tematem jej pracy jest poprawa warunków pracy i nauki przedstawicieli środowiska akademickiego, jednocześnie wychowujących dzieci. W pracy badawczej zajmuje się kwestiami nierówności ekonomicznych, płci i warunków pracy, jak również położeniem osób zajmujących się twórczością artystyczną, a jednocześnie świadczących pracę opiekuńczą.

Absolwentka pracowni Intermediów Wydziału Sztuk Pięknych Politechniki w Brnie. W 2019 r. obroniła pracę, której celem było zjednoczenie środowiska studenckiego na rzecz poprawy sytuacji ekonomicznej studentów oraz ich pozycji w samej instytucji. Podczas Międzynarodowego Festiwalu Filmów Dokumentalnych Ji.hlava w 2018 r. zaprezentowała własny film krótkometrażowy, przedstawiający założenia praskiej polityki mieszkaniowej.

Uczestniczka rezydencji artystycznych w Norwegii, Rosji i Słowacji. Rzeczniczka krótszego czasu pracy i wyższych wynagrodzeń.

Członkini kolektywu Lilky_60200.

1.
Jaśmina Wójcik
cykl *Manifest edukacji empatycznej III*, 2017–2023
rysunki, tusz na papierze, wymiary zmienne

Manifest Edukacji Empatycznej III to cykl rysunkowy zestawiony w diagramy i plansze, rozwijany i rozbudowywany przeze mnie od sześciu lat. Zbieram w nim i dzielę się doświadczeniem wyniesionym z formalnej edukacji jako systemu opresji i formatowania. Jako rodzic staram się szukać w nim szczelin wolności, która nie jest ani jednoznaczna, ani oczywista. Jest to proces oduczania się i obserwacji systemu szkolnictwa, tego, jak przez niego myślę

i działam (jako matka, opiekunka, edukatorka). Cykl jest zapisem drogi zwracania ku moim dzieciom i wsłuchania się w nie przeze mnie jako rodzica – ale także jako edukatorki przedszkolnej, szkolnej, działającej w ośrodkach opiekuńczych, placówkach kultury; inicjatorki i założycielki „Gazety Dzieci", reżyserki realizującej filmy z dziećmi. W rysunkach utrwalam proces porzucania dorosłości jako kategorii władzy i wszechwiedzy na rzecz dorosłości będącej uważnym towarzyszeniem dziecku i podążaniem za nim (przy zachowaniu ram bezpieczeństwa i odpowiedzialności za cały proces).

Manifest Edukacji Empatycznej napisałam na styku wieloletniej pracy ze społecznością byłych robotników fabryki traktorów Ursus oraz pracy ze społecznościami dzieci. Zauważyłam wiele podobieństw w byciu w bliskiej relacji i towarzyszeniu tym grupom. *Manifest* jest także zapisem moich własnych spostrzeżeń, refleksji, doświadczeń jako mamy i edukatorki starającej się pracować z dziećmi w nurcie empatycznej uważności. Przyglądam się w nim również sobie jako dorosłej, moim naleciałościom i kalkom myślowym wyniesionym z systemu formalnej edukacji.

Jaśmina Wójcik
***Nakba 2023*, 2023**
rysunki, tusz na papierze, wymiary zmienne

Praca powstała tuż przed montażem wystawy jako osobisty głos solidarności i współczucia dla rodzin ginących w palestyńskiej Strefie Gazy.

Jaśmina Wójcik – artystka wizualna, edukatorka, reżyserka, autorka nastawionych na nasłuch partycypacyjnych akcji społeczno-artystycznych. Zajmuje się włączaniem i oddawaniem podmiotowości społecznościom pozbawionym widzialności i możliwości wypowiedzi.

Współredaktorka książki *Sztuka ze społecznością* (2018) osnutej wokół jej najszerzej znanego przedsięwzięcia – wieloletniego działania ze społecznością byłych pracowników i pracownic fabryki w Ursusie zwieńczonego nagradzanym pełnometrażowym dokumentem kreacyjnym w jej reżyserii pt. *Symfonia fabryki Ursus* (2018).

Od 2012 roku zaangażowana w edukację empatyczną poprzez opracowywanie autorskich praktyk kreacji artystycznej wypowiedzi dzieci. Oddaje sprawczość i podmiotowość dzieciom, traktując je jako współtwórców i zapraszając do dialogu. Obecnie Wójcik koncentruje się głównie na oddolnych praktykach edukacyjnych, oddawaniu dzieciom głosu, czego efektem będzie jej nowy film na podstawie powieści Janusza Korczaka *Król Maciuś Pierwszy*, a także prowadzeniem wraz z dziećmi „Gazety Dzieci" (posiadającej swe redakcje m.in. w Warszawie, Białymstoku, Choroszczy, Szudziałowie, Krynkach, Gdańsku czy Lublinie) jak również kuratorowaniem wraz z dziećmi wystaw (np. „Galeria to kurnik artyści to kury a sztuka to jajka kur", Galeria Arsenał w Białymstoku, 2023).

Patroni medialni:

SZUM blok Gazeta Wyborcza wyborcza.pl Białystok wyborcza.pl Białystok Online Presto

Partner:

Goethe Institut

Galeria Arsenał w Białymstoku, ul. A. Mickiewicza 2, 15-222 Białystok
tel. +48 857420353, mail@galeria-arsenal.pl, galeria-arsenal.pl
miejska instytucja kultury

Białystok

Wystawa czynna: wtorek – niedziela w godz. 10–18. Ostatnie wejście na wystawy o godz. 17.30
Bilet normalny 8 zł, ulgowy 4 zł. W czwartki wstęp wolny
Galeria honoruje Kartę Dużej Rodziny, Białostocką Kartę Dużej Rodziny oraz Kartę Aktywnego Seniora 60+
Szczegółowy cennik z wykazem zniżek dostępny na: https://galeria-arsenal.pl/dla-zwiedzajacych